

kako se društvo u srbiji nosi sa ratnom prošlošću

Jasna Šračević-Janković

prezentacija

Izvod iz prezentacije:

- Susret sa Majkama Srebrenice je bio u početku veoma težak. Tek je nakon sat vremena tenzija popustila. Bilo im je veoma drago da im neko iz Srbije dolazi da ih saslušaju.
- Što se tiče suočavanja s prošlošću, važno je razmotriti tri ključna pitanja: do koje mjere ide sada, koliko se može ubuduće i koliko se moglo do sada.
- Ne vjerujem u koncept kolektivne krivice, nitko ništa nije, i nije mogao, raditi u moje ime.
- Veoma je važno pričati od srca, iskreno.
- Suočavanje s prošlošću se vodi na dva fronta: institucionalnom i vaninstitucionalnom. Oba su podjednako važna, i pojedinačno i kombinovano. Što se tiče vaninstitucionalnog, najveći teret nose nevladine organizacije. Takođe su veoma važne i komisije za istinu i pomirenje, prisutne u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Vojislav Koštunica je osnovao ovdašnju ali su sve kvalitetne osobe istupile iz komisije. Izgradnja povjerenja među društvima je važan zadatak ovih komisija. Nevladine organizacije pospješuju ovaj proces. Posebno bih istakla Jakoba Fincija i Natašu Kandić. Atmosfera u društvu je važna za rad komisija ali takođe treba imati na umu da nijedno društvo nije sposobno da zrelo iznese komisije.
- Veliki je napor regionalnih pravosuđa da souče narod s prošlošću. Napadi i opstrukcije dolaze s obje strane, i od skupština i od nevladinih organizacija. Pravosuđa moraju razmatrati zahtjeve i jednih i drugih.
- Suditi zločincima nije lako. Često se zahtijeva hrabrost što je luksuz.
- Ne smije se dozvoliti da se optužnica obara što često

pitanja, komentari

- Kada se govori o Haškom procesu, spominje se da je on bitan zbog evroatlantskih integracija, Evropske Unije, ali

- produžuje proces skupljanja dokaza i podizanja optužnice.
- Dobro sam upoznata sa slučajem "Suva Reka" gdje je porodica Beriša, 48 ljudi, pobijena. Srpski specijalci su ih utjerali u piceriju i bacili bombu.
- Zločine uvijek netko preživi, uvijek ima direktnih svjedoka. To je kob koja uvijek sustiže sve zločince.
- Koliko god mi percipirali ove procese kao spore i nedovoljne, moramo ih podržati i ohrabriti.
- Uobičajena odbrana ljudi kada se diskutuju zločini je takozvano pitanje balasta - ima zločina kod nas ali ima i kod njih. Tada se treba naglasiti da su svi krivi koji su činili zločine i da svi za njih treba da odgovaraju.
- Saradnja sa tužilaštvima i policijama u regionu je izvrsna. Radi se ne velikom broju slučajeva paralelno.
- Svi počinioci i počiniteljke zločina zaslužuju naš moralni prezir i moramo ih odbaciti kao društvo. Dok se to ne desi ne možemo reći da se suočavamo s prošlošću.
- Zločinci su postali trgovci ljudima nakon rata pa je to sad postalo pitanje organizovanog kriminala. Ti ljudi su i dalje među nama i enormno se bogate.
- U zatvoru, u osami, ljudi počinju razmišljati i kajati se.
- Vrlo sam ponosna na svoj dokumentarac koji sam snimila tokom rada na TV B92. "Kad pališ, pali bolje" opisuje ubistvo dva starca, Albanca, na Kosovu. Počinitelji zločina su tek u zatvoru spoznali svu težinu svojih djela.
- Treba se čuvati samospoznaje sebe kao žrtve. Ne treba tražiti privilegije, više nego što vam pripada. Mnogi traže osvetu kada se vide kao žrtve.
- Učesnika i učesnica ovdašnjih ratova se društvo stidi, oni i one se marginaliziraju i postaju tempirane bombe.
- Svatko ima pravo da bude ljut, da bude bijesan ali ne smijemo da tražimo ono što nam ne pripada. Ne bi trebali da tražimo blanko oprostaj, ali ni blanko razumijevanje kao ni blanko hrabrost. Treba sebe da smjestimo na mjesto koje nam pripada i otuda da djelujemo, da reagujemo.
- Ljudi su učestvovali u ratovima iz različitih pobuda i mogu se uzdizati u heroje ali se ne smiju ni automatski blatiti.
- Ratni zločini ne zastarijevaju.
- Teško je dokazati vezu između govora mržnje i direktnog zločina. Zato je podizanje optužnica protiv javnih, medijskih ličnosti težak i kompleksan zadatak.
- Govor mržnje još uvijek postoji.
- U Srbiji 6. oktobra nije povučena crta. Ako nema distanciranja od svega što se desilo prije ne može se očekivati isuviše.

se ne spominje da je bitan za nas. Zašto?

- Atmosfera je takva u društvu da optuženici koriste Hašku

klupu kao govornicu za obraćanje narodu sve do same presude. Na primjer, prijenos suđenja Šešelju. Da li je to način da se suočimo s prošlošću ili je to način da nam opet svakodnevno u kući bude Šešelj na ekranima? Mirko Klarin u svojoj redovnoj emisiji "SENSE Tribunal" daje dobar pregled događaja u Hagu. Na žalost, međunarodna pravda funkcionira na principu "štapa i šargarepe".

– Zbog čega je Vrhovni Sud Srbije poništio presudu u slučaju Ovčara i time vratio proces na početak?

– Ponovni proces poskupljuje sve. U ponovljenom procesu se samo čitaju iskazi svjedoka. Zašto je poništena presuda? Prvenstveno iz političkih razloga, poništenje navodi mnogo kontradiktornih razloga. Iz presude Škorpionima se najbolje vidi koliko tu ima politike.

– Pošto sam i sama bivša novinarka, htjela bih Vam reći da novinare krivim za veliki dio toga što nam se desilo. Interesuju me počinioci i njihovi motivi, šta je to što ih tjera da počine zločin?

– Strah, prvenstveno. Dobili su naredjenje da ubiju i strah ih je posljedica ako ne ispoštuju to naredjenje. Iako su imali pravo da ga odbiju. Pljačka je takođe značajan motiv. Negativni patriotizam, mržnja. Droga, alkohol pospješuju, učvršćuju te motive.

– Vjerujem u institucije ali mi se ne sviđaju neke stvari. Na primjer, optuživanje Norca i Ademija za operaciju Medački džep. Takođe me interesuje slučaj Drenovica, paljenje sela koje se opisuje u vašem časopisu ("Pravda u tranziciji"). Kako da vjerujem da će se ovo završiti ako nema političke volje?

– Hrvatsko pravosuđe daje sve od sebe. Ima valjanih dokaza za procesuiranje Ademija i Norca, taj slučaj stiže iz Haga. Nitko tokom političkih kampanja ne spominje zločine, na primjer slučaj Višegrad u kojem učestvuju iste porodice kao i 1942. godine. Ovo radimo samo da se ne bi ponovilo. Optuženici ne bi trebali biti nosioci izbornih lista.

– Da, u Hrvatskoj se ruši ugled Haškog tribunala izjavama tipa "Haški tribunal nam piše povijest" i "Haški tribunal je civilizacijska sramota za sve nas", što je retorika hrvatskih nacionalista.

– Zanima me zašto se u slučaju "Tuzlanska kolona" saraduje sa Tužilaštvom Republike Srpske?

– Vojska koja je izašla iz Tuzle se stacionirala u Bijeljini.

– Šta je Vama i vama potrebno od nas?

– Da radite kao i do sada.

– Možete li nam reći nešto o slučaju Ilije Jurišića, ja sam čula da mu je onemogućen pristup liječniku dok je u pritvoru?

– U zakonsko-krivičnom pravu slučaj Ilije Jurišića je kompleksan. Nikakva prava mu nisu povrijeđena, obezbijedena mu je sva njega koja mu je potrebna.

– B92 mi je bio jedini svijetli primjer, beogradski, tokom rata. Dvanaest do osamnaest hiljada može biti optuženo na ovim prostorima. Šta ćemo sa Karadžićem i Mladićem?

– Radimo sve što možemo. Imaju visok stepen zaštite. I specijalni tužitelj za istragu ratnih zločina Vladimir Vukčević i predsjednik Nacionalnog savjeta Srbije za saradnju sa Haškim tribunalom Rasim Ljajić iskreno daju sve od sebe.

– Šta nam možete reći o slučaju "Lora" i sucu Lozini?

– Dobro je da je promijenjeno sudsko vijeće. U Hrvatskoj je slučaj da se sve greške na županijskom nivou poprave od strane Vrhovnog suda.

– Da li se i ubistvo samo jedne osobe smatra ratnim zločinom?

– Da.

– Šta možete reći o odgovornosti medija?

– Upravo sam se vratila sa skupa o odgovornosti medija koji je bio održan u Duborvniku. Bili su prisutni svi tužioci iz regiona. Postoji mogućnost za procesuiranje medijskih ličnosti odgovornih za pogoršanje stanja. Naše tužilaštvo trenutno prikuplja informacije u vezi s medijskim ličnostima.

– Da li je moguće povesti proces za isti zločin u drugoj državi?

– Ne, samo se jednom sudi za zločin i to u prisustvu optužene osobe. Ne može se suditi u odsustvu.

– Kakva vam je saradnja sa albanskim institucijama na Kosovu?

– Naši tužioci su zainteresovani za saradnju. Ja sam bila zadužena za iniciranje kontakata sa Albancima.

– Postoji očigledan problem zaštite svjedoka. Kakav je vaš plan? Kroz rad sa veteranima sam spoznao da mnogi nisu upoznati sa krivičnim pravom. Ne postoji nijedan dostupan dokument. Može li se nešto uraditi u vezi s ovim problemom? I, samo da dodam, prikazivanje slučaja Ilije Jurišića u Bosni i Hercegovini ja klasičan primjer fiktivne teorije zavjere.

– Sva tužilaštva se dogovaraju u vezi sa zaštitom svjedoka, zavisi od slučaja do slučaja. Postoji služba pri sudu za podršku svjedocima i ona odgovorno obavlja svoj posao. Stradaju oni koji odbijaju zaštitu. Koji je Vaš lični stav o tome šta se dešava u Makedoniji?

– Odgovor bi bio politički, što nisam spremna da diskutujem.

– Koliko suđenje u Beogradu može biti objektivno?

– Do sada je svako suđenje u Beogradu bilo objektivno.

